

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران
دانشکده پزشکی

عنوان:

بررسی علل و زمینه‌های شکاف بین نظر و عمل اخلاقی در پزشکی و ارائه راهکارهای
عملی

پایان‌نامه جهت دریافت درجهٔ دکترای تخصصی

در

رشته اخلاق پزشکی

نگارنده:

دکتر منصوره مدنی

اساتید راهنما

دکتر باقر لاریجانی

دکتر احد فرامرز قراملکی

اساتید مشاور

دکتر ابوعلی ودادهیر

دکتر زهرا خزاعی

سال دفاع 1399

شماره پایان‌نامه: 13

چکیده:

بررسی علل و زمینه‌های شکاف بین نظر و عمل اخلاقی در پزشکی و ارائه راهکارهای عملی

مقدمه: رعایت موازین اخلاق حرفه‌ای در پزشکی به دلیل ارتباط بسیار زیادی که با جان و روان انسان‌ها دارد، بسیار مهم تلقی می‌شود. یکی از مهم‌ترین معضلات اخلاق پزشکی این است که برخی پزشکان با وجود داشتن آگاهی از اخلاقی بودن یا نبودن یک رفتار و باور داشتن به درستی و نادرستی آن، باز هم مطابق اعتقادات و باورهای خودشان عمل نمی‌کنند. هدف این مطالعه یافتن برخی عوامل موثر در شکاف بین نظر و عمل اخلاقی در پزشکی و ارائه راهکارهایی برای کاهش این شکاف است.

روش کار: این مطالعه در دو بخش کتابخانه‌ای و کیفی انجام شده است. بخش کتابخانه‌ای به روش مروری تحلیلی انجام شده است. در این بخش در سه حوزه فلسفه، روانشناسی و جامعه‌شناسی، در چند مرحله، در پایگاه‌های داده معتبر و کتب مربوطه بویژه کتب مرجع، جستجو براساس کلیدواژه‌ها صورت گرفت و مولفه‌ها و راهکارهای مطرح شده استخراج شد.

یافته‌ها: در مطالعه کتابخانه‌ای، واسطه‌هایی که در نظریه‌های مختلف برای فرایند منجر شدن نظر به عمل مطرح شده‌اند و راهکارهایی که برای مداخله پیشنهاد شده‌اند، استخراج گردید. مولفه‌هایی که در نظریه‌های مختلف مطرح شده‌اند، شامل حساسیت اخلاقی، استدلال و قضاوت اخلاقی، نگرش، انگیزش، اراده و منش اخلاقی بودند. این مولفه‌ها در واقع عوامل فردی موثر در عملی شدن اخلاق هستند که تحت تاثیر عوامل اجتماعی و ساختارها، نهایتاً به عمل اخلاقی یا غیراخلاقی منجر می‌شوند. راهکارهای اصلی که در مجموع بدست آمد، شامل آموزش اثربخش و اخلاق مدار کردن قوانین و فرایندهای اجرایی بود که بویژه با رعایت ابعاد روانشناختی به تغییر رفتار پزشکان منجر خواهد شد.

در مطالعه کیفی، ماحصل آنالیز 12 مضمون اصلی، در دو گروه عوامل و راهکارها بود که با مرتب سازی و ادغام آنها چهار محور کلی استخراج شد. 1- آموزش اثربخش در جهت تغییر نگرش و رفتار 2- توجه به عوامل انگیزشی و احساسی 3- اصلاح قوانین و فرایندهای اجرایی بمنظور تسهیل رفتار اخلاقی 4- پژوهش گسترده و سیستماتیک.

نتایج: منتج شدن نظر به عمل، یا تحت تاثیر نیرویی انگیزشی از درون خود فرد صورت می‌گیرد یا به دلیل یک عامل جبری بیرونی. بنابراین ما منطقی می‌توانیم دو نوع مداخله داشته باشیم. تقویت انگیزه‌های درونی (درونی‌سازی)، رفع موانع و تسهیل رفتار اخلاقی و در مواردی اجبار قانونی. راهکار مناسب برای اعمال این دو نوع مداخله، آموزش اثربخش و اخلاق مدار کردن قوانین و فرایندها است.

- اولاً برای تقویت انگیزه‌های درونی باید تلاش شود که سیاست گذاری‌های آموزشی (اهداف، روش، محتوای آموزش)، در جهت تقویت انگیزه‌های درونی باشد، از جمله توجه به متقاعدسازی، مشارکت حداکثری دانشجو، تمسک به نظریه‌های اخلاقی فضیلت محور و پرورش عواطف. همچنین تسهیل رفتار با آموزش‌های عملی و ایجاد مهارت.
 - ثانياً با ملاحظه نکاتی روانشناختی می‌توان قوانین و فرایندهای اجرایی را به شکلی اعمال کرد که انگیزه‌های درونی را تخریب نکند و حتی منجر به تقویت آن شود (درونی سازی قانون). برخی از این نکات عبارتند از: در نظر گرفتن منافع، نگرش‌ها و اولویت‌های مخاطبان، مشارکت دادن مخاطبان در تدوین، تصویب و اجرای قانون، فرهنگ‌سازی و توجیه قانون، پرهیز از مجازات‌ها و پاداش‌های شدید و بالاخره حمایت غیرمستقیم از اخلاق بوسیله ایجاد بسترهای اجتماعی مناسب.
- تمام این مداخلات باید در پرتو پژوهش‌های بین رشته‌ای گسترده و سیستماتیک انجام شود.
- کلمات کلیدی:** شکاف نظر و عمل اخلاقی در پزشکی، درونی‌سازی، آموزش اثربخش اخلاق، بازسازی اخلاقی قوانین و فرایندهای اجرایی، انگیزش اخلاقی، منش اخلاقی.

Teheran University of Medical Sciences

School of Medicine

Title:

**Evaluating Factors on the Theory-Practice Gap in
Medical Ethics and Offering Solutions**

**A dissertation submitted as partial fulfillment of the requirements for Doctor of Philosophy
(PhD) Degree
In
Medical Ethics**

**By
Mansureh Madani**

**Supervisors
Dr. Bagher Larijani
Dr. Ahad Faramarz Gharamaleki**

Year: ۲۰۲۰

Register number: ۱۳